

Ayahuasca (yagé): effecten, statuut en verband met de vrijheid van eredienst

Openbare juridische fiche – Laatste update: 13 juni 2022

Tags: psychotrope stof, sjamanisme, yagé, Santo Daime-kerk Céu do Montréal, Uniaõ do Vegetal, Centre for Universal Illumination Luz Divina

1. Ayahuasca (of yagé)

1.1. Begrip

De term 'ayahuasca' komt uit het Quechua, een Zuid-Amerikaanse taal, en kan worden vertaald als 'liaan van de doden' of 'bittere liaan'. Ayahuasca, ook 'yagé' genoemd in het Tucano, is een mengsel op basis van twee planten uit het Amazonewoud¹: de liaan *banisteriopsis caapi* en de plant *psychotria viridis*, die dimethyltryptamine (DMT) bevat. Sommige stammen uit het Amazonegebied zouden het van oudsher gebruiken, met name tijdens sjamanistische en genezende rituelen². Dit plantenmengsel wordt meestal als thee gedronken en zou het bewustzijn veranderen³. Aan deze krachtige psychotrope stof wordt een zuiverende, mystieke, spirituele en heilzame werking toegeschreven⁴.

1.2. Effecten

Iemand die ayahuasca gebruikt, neemt over het algemeen de volgende lichamelijke effecten waar⁵:

- spierverslapping;
- overvloedig zweten;
- afwisselend gevoel van koude en warmteopwellingen;
- purgerende werking: misselijkheid, herhaald braken en diarree;

¹Zie IACSSO, Tweejaarlijks verslag, 2009-2010, bijlagen, *Studie van een specifiek geval: het gebruik van psychotrope stoffen in de spirituele markt*, https://www.iacssso.be/tweejaarlijks_verslag2009-2010.pdf.

² FEENEY, Kevin en LABATE, Beatriz Caiuby, *The expansion of Brazilian ayahuasca religions: law, culture and locality*, in: LABATE, Beatriz Caiuby en CAVNAR, Clancy (Reds.), *Prohibition, religious freedom, and human rights: regulating traditional drug use*, New York City, 2014: Springer, blz. 111-130, ISBN: 978-3-642-40957-8, blz. 111, geraadpleegd via https://www.researchgate.net/publication/280051600_The_Expansion_of_Brazilian_Ayahuasca_Religions_Law_Culture_and_Locality op 28 januari 2021; LEONARD, Jayne, *What to know about ayahuasca*, in: www.medicalnewstoday.com, 31 januari 2020, geraadpleegd via <https://www.medicalnewstoday.com/articles/ayahuasca> op 26 januari 2021; BERNARD, Jean-Charles, *Ayahuasca : l'importance du cadre et de l'intention lors de prise de psychédéliques*, in: *Psychotropes* 2016/2 (Vol. 22), blz. 81-100, geraadpleegd via [Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm](http:// Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm) op 2 december 2021.

³ HAMILL, Jonathan, HALLAK, Jaime, DURSUN, Serdar M. en BAKER, Glen, *Ayahuasca: psychological and physiologic effects, pharmacology and potential uses in addiction and mental illness*, in: *Current Neuropharmacology*, februari 2019, ISSN: 1875-6190, blz. 108-128, geraadpleegd via <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6343205/> op 26 januari 2021;

LAWN, Will, HALLAK, Jaime, e.a., *Well-being, problematic alcohol consumption and acute subjective drug effects in past-year ayahuasca users: a large, international, self-selecting online survey*, in: *Scientific Reports*, vol. 7, nr. 15201, 9 november 2017, geraadpleegd via <https://www.nature.com/articles/s41598-017-14700-6> op 2 december 2021;

JIMENEZ-GARRIDO, Daniel F. e.a., *Effects of ayahuasca on mental health and quality of life in naïve users: A longitudinal and cross-sectional study combination*, in: *Scientific Reports*, 2020, ISSN: 2045-2322, geraadpleegd via <https://www.nature.com/articles/s41598-020-61169-x#citeas> op 26 januari 2021;

VAN DER BRAAK, André, *Ayahuasca: drug, sacrament of medicijn?*, in: NTKR, *Tijdschrift voor Recht en Religie*, Zutphen, 2020: Uitgeverij Paris, ISSN: 2468-4767, geraadpleegd via <https://www.uitgeverijparis.nl/nl/reader/208630/1001514866> op 26 januari 2021.

⁴ Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel '*Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país*', blz. 1-49.

⁵ Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel '*Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país*', blz. 16;

Deskundigenverslag van professor F. De Wolf, Cass., 6 september 2016, P.15.0614.N; Callaway e.a. (1999), *Pharmacokinetics of hoasca alkaloids in healthy humans*, in: *Journal of Ethnopharmacology* 65, 243-256, geraadpleegd via https://wiki.dmt-nexus.me/w/images/2/26/Pharmacokinetics_of_hoasca_in_healthy_humans.pdf op 9 december 2021.

- soms buikpijn met een opgeblazen gevoel en darmgassen;
- versterking van de percepties en zintuiglijke gewaarwordingen;
- stuiptrekkingen en onwillekeurige bewegingen van de ledematen (met name de handen);
- mogelijk versnelde hartslag en verhoogde bloeddruk.

De psychische/psychotrope effecten van ayahuasca kunnen sterk variëren van persoon tot persoon:

- visioenen/hallucinaties (vaakst voorkomend effect)⁶;
- heropleving van lang vervlogen herinneringen;
- gevoel met de natuur verbonden te zijn, er deel van uit te maken en ermee te kunnen communiceren;
- gevoel gaande van een roes tot een bijna-doodervaring (wat paniekaanvallen kan veroorzaken).

Volgens een onderzoek onder leiding van Daniel Perkins van de Universiteit van Melbourne en recent gepubliceerd in PLOS Global Public Health, is er een hoog percentage ongewenste lichamelijke effecten (69,9%) en negatieve psychologische effecten (55%) gerelateerd aan het gebruik van ayahuasca⁷.

Volgens een onderzoek van de Spaanse politie uit 2020 zou de verandering van het bewustzijn de gewaarwording van de fysieke realiteit niet verstoren (mensen in trance blijven hun omgeving zien en kunnen normaal op vragen antwoorden); zowel het bewustzijn als onbewustzijn zouden synchroon actief zijn⁸.

De ervaring met ayahuasca kan intens en zelfs beangstigend zijn⁹, maar volgens het voornoemde Spaanse onderzoek zouden gebruikers van ayahuasca beweren dat ze erna een gevoel van welzijn en innerlijke vrede ervaren en dat ze zichzelf beter begrijpen. Of de ervaring al dan niet 'succesvol' is, zou sterk afhangen van het bestaan van een raamwerk. Wanneer iemand ayahuasca ontdekt en 'onbesuisd' inneemt, met andere woorden zonder enige context, regulering en begeleiding, dan bestaat het risico dat hij overweldigd raakt door de gebeurtenis en er geen touw aan kan vastknopen, wat kan uitmonden in een funeste, zinloze en mogelijk traumatische ervaring¹⁰.

De verdedigers van ayahuasca – onder wie artsen en onderzoekers – benadrukken de heilzame werking ervan: volgens wetenschappelijke onderzoeken¹¹ zou het dienstig zijn in de behandeling van

⁶ Volgens het voornoemde onderzoek zou een van de vaakst voorkomende visioenen erin bestaan dat men zich een dier waant of dat men wordt opgeslokt door een reusachtige gekleurde en lichtgevende slang – Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel 'Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país', blz. 18.

⁷ « Over het geheel genomen werden acute lichamelijke ongewenste voorvallen gemeld door 69,9% van de deelnemers, met als meest voorkomende voorvallen braken en misselijkheid (68,2% van de deelnemers), hoofdpijn (17,8%) en buikpijn (12,8%). Slechts 2,3% van de deelnemers die lichamelijke bijwerkingen rapporteerden, had medische hulp nodig voor dit probleem. Van alle deelnemers meldde 55% ook nadelige effecten op de geestelijke gezondheid, waaronder dingen horen of zien (28,5%), zich niet verbonden of eenzaam voelen (21,0%) en nachtmerries of verontrustende gedachten hebben (19,2%). Van alle respondenten die deze mentale gezondheidseffecten identificeerden, dacht echter 87,6% dat ze volledig of enigszins deel uitmaakten van een positief groeiproces. » (onofficiële vertaling) - <https://www.crumpe.com/2022/11/ayahuasca-est-il-sur-une-nouvelle-etude-comptabilise-les-evenements-indesirables/>

⁸ Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel 'Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país', blz. 18

⁹ BERNARD, Jean-Charles, Ayahuasca : l'importance du cadre et de l'intention lors de prise de psychédéliques, in: Psychotropes 2016/2 (Vol. 22), blz. 81-100, geraadpleegd via [Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm](http:// Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm) op 2 december 2021.

¹⁰ BERNARD, Jean-Charles, Ayahuasca : l'importance du cadre et de l'intention lors de prise de psychédéliques, in: Psychotropes 2016/2 (Vol. 22), blz. 81-100, geraadpleegd via [Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm](http:// Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm) op 2 december 2021.

¹¹ BOIS-MARIAGE, Frédéric, Ayahuasca : une synthèse interdisciplinaire, Psychotropes, 2002/1 (Vol. 8), blz. 79-113, geraadpleegd via <https://www.cairn.info/revue-psychotropes-2002-1-page-79.htm> op 9 december 2021; LEONARD, Jayne,

bepaalde psychologische problemen, zoals verslaving en depressie, en neurodegeneratieve aandoeningen, zoals de ziekte van Parkinson.

Tegenstanders van ayahuasca wijzen daarentegen op de psychologische gevaren ervan: het kan psychische stoornissen veroorzaken¹², zoals posttraumatische stressstoornis, psychosen en zelfmoordgedachten (zo zijn in de media verschillende gevallen van zelfmoord belicht)¹³. Voorts kan het gedrag onder invloed van een hallucinogeen onvoorspelbaar zijn¹⁴. Hoewel de beschikbare onderzoeken geen verhoogd risico op acute toxiciteit van ayahuasca aantonen, merkt de Académie royale de Médecine de Belgique (ARMB)¹⁵ wel op dat “*de mogelijkheid [bestaat] van een genotoxisch*

What to know about ayahuasca, in: www.medicalnewstoday.com, 31 januari 2020, geraadpleegd via <https://www.medicalnewstoday.com/articles/ayahuasca> op 26 januari 2021; BERNARD, Jean-Charles, *Ayahuasca : l'importance du cadre et de l'intention lors de prise de psychédéliques*, in: *Psychotropes* 2016/2 (Vol. 22), blz. 81-100, geraadpleegd via [Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm](http:// Cairn.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm) op 2 december 2021; HAMILL, Jonathan, HALLAK, Jaime, DURSUN, Serdar M. en BAKER, Glen, *Ayahuasca: psychological and physiologic effects, pharmacology and potential uses in addiction and mental illness*, in: *Current Neuropharmacology*, februari 2019, ISSN: 1875-6190, blz. 108-128, geraadpleegd via <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6343205/> op 26 januari 2021; LAWN, Will, HALLAK, Jaime, e.a., *Well-being, problematic alcohol consumption and acute subjective drug effects in past-year ayahuasca users: a large, international, self-selecting online survey*, in: *Scientific Reports*, vol. 7, nr. 15201, 9 november 2017, geraadpleegd via <https://www.nature.com/articles/s41598-017-14700-6> op 2 december 2021; JIMENEZ-GARRIDO, Daniel F. e.a., *Effects of ayahuasca on mental health and quality of life in naïve users: A longitudinal and cross-sectional study combination*, in: *Scientific Reports*, 2020, ISSN: 2045-2322, geraadpleegd via <https://www.nature.com/articles/s41598-020-61169-x#citeas> op 26 januari 2021; VAN DER BRAAK, André, *Ayahuasca: drug, sacrament of medicijn?*, in: NTKR, *Tijdschrift voor Recht en Religie*, Zutphen, 2020: Uitgeverij Paris, ISSN: 2468-4767, geraadpleegd via <https://www.uitgeverijparis.nl/nl/reader/208630/1001514866> op 26 januari 2021; https://www.researchgate.net/publication/40647913_A_Six-Month_Pro prospective_Evaluation_of_Personality_Traits_Psychiatric_Symptoms_and_Quality_of_Life_in_Ayahuasca-Naive_Subjects, geraadpleegd op 8 december 2021; SAMOYLENKO V., RAHMAN M.M., TEKWANI B.L., TRIPATHI L.M., WANG Y.H. e.a. (2010). *Banisteriopsis caapi, a unique combination of MAO inhibitory and antioxidative constituents for the activities relevant to neurodegenerative disorders and Parkinson's disease*, in: *Journal of Ethnopharmacology*, 127(2):357-367; McKENNA, J.D. (2004). *Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca : rationale and regulatory challenges*, in: *Pharmacol. Ther.* 102, blz. 111-129, geraadpleegd via <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.589.7855&rep=rep1&type=pdf> op 9 december 2021.

¹² Advies nr. 1642 van de Académie royale de Médecine de Belgique (Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België), *Gebruik van psychotrope stoffen (in het bijzonder ayahuasca en iboga) in de spirituele markt*, uitgebracht op verzoek van het IACSSO van 2 mei 2012, fragment: “[I]ndividueen die aanleg hebben voor mentale aandoeningen of in neurobiologisch opzicht daarvoor gevoelig zijn [...] kunnen dan overhellen naar een mentale pathologie (optreden van psychotische geestestoestanden) vanwege die kwalijke interactie tussen neurobiologische kwetsbaarheid - potentieel toxische omgevingsfactor. Dat stemt des te meer tot ongerustheid, aangezien een niet te verwaarlozen aantal mensen die dergelijke stoffen in de spirituele markt gebruikt, bestaat uit individuen die ‘op zoek zijn naar zichzelf’, met existentiële vragen worstelen en in een latente kwetsbare toestand kunnen verkeren.”; ‘Ayahuasca: The Dark Side and Dangers’, in: *The Recovery Village*, geraadpleegd via <https://www.therecoveryvillage.com/ayahuasca-addiction/> op 9 december 2021.

¹³ SHARP, Amy en SIDDLE, John, *Woman, 29, took her own life after ‘suffering psychosis from hallucinogenic yoga drugs’*, in: *Mirror*, 23 januari 2021, geraadpleegd via <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/woman-29-took-life-after-23373050> op 30 november 2021; CASTRO, Catherine, *Ayahuasca, le psychotrip qui monte*, in: *Marie Claire*, geraadpleegd via <https://www.marieclaire.fr/ayahuasca-le-psychotrip-qui-monte,721633.asp> op 30 november 2021; NARBY, Jeremy, *Ayahuasca : biocognitivism et dangers*, in *Toxicomanie et devenir de l'humanité*, Paris – Odile Jacob, 2001; <https://www.lapresse.ca/international/amerique-latine/2019-10-07/perou-un-quebecois-se-suicide-dans-un-centre-consacre-a-ayahuasca>; <https://afectadosayahuasca.wordpress.com/2019/06/30/hemeroteca/>, geraadpleegd op 6 oktober 2021.

¹⁴ Deskundigenverslag van professor F. De Wolf, Cass., 6 september 2016, P.15.0614.N.

¹⁵ Advies nr. 1642 van de Académie royale de Médecine de Belgique (Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België), *Gebruik van psychotrope stoffen (in het bijzonder ayahuasca en iboga) in de spirituele markt*, uitgebracht op verzoek van het IACSSO van 2 mei 2012, geraadpleegd via <https://web.archive.org/web/20201026102659/http://www.armb.be/index.php?id=1642> op 21 december 2021.

[...] *risico*” en voornamelijk van schadelijkheid¹⁶ in geval van een verkeerde dosering¹⁷ of in geval van gebruik samen met andere psychotrope stoffen, daaronder begrepen antidepressiva¹⁸.

Tijdens een retraite die in april 2022 in Heesselt (Nederland) werd georganiseerd, zou een Belg ('Tinne') zijn overleden na de consumptie van ayahuasca; er waren in 2019 al twee andere sterfgevallen in Nederland, in Haarlem¹⁹ en Eersel (nabij de Belgische grens)²⁰. De ARMB is dus van mening dat *“het voorzorgsbeginsel [...] van toepassing [zou] moeten zijn [...], aangezien de onschadelijkheid van het gebruik ervan voor (spi)rituele doeleinden alvast niet kan worden aangetoond”*.

1.3. Gebruik

Volgens het voornoemde onderzoek van de Spaanse politie is er vandaag de dag sprake van een meer verspreid gebruik van ayahuasca in een andere context, met andere woorden niet langer enkel in de oorspronkelijke socioculturele context ervan. De redenen daarvoor zouden de veronderstelde heilzame werking en het 'sjamanistische toerisme' zijn.

- heilzame redenen: sommigen benadrukken de mogelijke heilzame werking van ayahuasca (zie punt 1.2.), en daarom willen ze de eigenschappen ervan verkennen en verdedigen ze het gecontroleerde medicinaal gebruik ervan;
- 'sjamanistisch toerisme' en winstbejag: in het voornoemde onderzoek wordt opgemerkt dat dit mysterieuze drankje een deel van de bevolking alsmat meer intrigeert. Men stelt een stijging vast in het aantal zelfverkleerde sjamanen en organisaties die een graantje willen meepikken van deze hype door allerlei diensten aan te bieden, zoals de organisatie van reizen naar het Amazonewoud, het gebruik van ayahuasca tijdens 'retraites' en ontmoetingen met een sjamaan, enz.

¹⁶ HEESTERBEEK Wim, *Huis in Eersel blijkt internationaal trefpunt voor omstreden healingsessies*, gepubliceerd op 25 april 2019, geraadpleegd via <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2988338/huis-in-eersel-blijkt-internationaal-trefpunt-voor-omstreden-healingsessies> op 30 november 2021; HEESTERBEEK Wim, *Een bijzonder schokkend geval: Al in 2015 waarschuwingen voor organisatie Ayahuasca-huis in Eersel*, gepubliceerd op 1 mei 2019, geraadpleegd via <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2991236/een-bijzonder-schokkend-geval-al-in-2015-waarschuwingen-voor-organisatie-ayahuasca-huis-in-eersel> op 6 oktober 2021.

¹⁷ In dat verband belicht de ARMB het gebrek aan controle op de posologie van ayahuasca door spirituele gidsen/sjamanen/coaches die geen medici zijn en niet op de hoogte zijn van de farmacologische bijzonderheden van de stoffen die ze aan anderen toedienen. Aldus is ze van oordeel dat *“de toediening van stoffen met psychotrope eigenschappen door niet-medici niet zou mogen worden toegestaan”*.

¹⁸ *“Er bestaat een gevaarlijke wisselwerking tussen het gecombineerd gebruik van ayahuasca met andere psychotrope stoffen, daaronder begrepen alcohol en geneesmiddelen, in het bijzonder antidepressiva, hetgeen kan leiden tot een serotonergisch syndroom met ernstige gevolgen, gebeurlijk de dood”*. Deskundigenverslag van professor F. De Wolf, Cass., 6 september 2016, P.15.0614.N.; zie ook Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel *‘Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país’*, blz. 33.

¹⁹ *“100 uren taakstraf voor organisatoren ayahuasca retreat”* consulté sur <https://www.kd.nl/2022/06/01/100-uren-taakstraf-voor-organisatoren-ayahuasca-retreat/> (1 juni 2022). Les organisateurs de la retraite où eu lieu le décès ont d'ailleurs été condamnés pour avoir transformé, fourni et transporté de l'ayahuasca sur base de l'opiumwet' (jugement disponible sur <https://linkeddata.overheid.nl/front/portal/document-viewer?ext-id=ECLI:NL:RBNHO:2022:4023>)

²⁰ VAN EIJK Koen et VINK Marcel, *“Tinne (35) niet eerste slachtoffer 'ontgiftig'”*, De Telegraaf, 12/04/2022, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1888335780/tinne-35-niet-eerste-slachtoffer-ontgiftig>, dd. 10/05/2022; HEESTERBEEK Wim, *“Huis in Eersel blijkt internationaal trefpunt voor omstreden healingsessies”*, publié le 25/04/2019, consulté sur <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2988338/huis-in-eersel-blijkt-internationaal-trefpunt-voor-omstreden-healingsessies>, le 30/11/2021 ; HEESTERBEEK Wim, *“Een bijzonder schokkend geval: Al in 2015 waarschuwingen voor organisatie Ayahuasca-huis in Eersel”*, publié le 01/05/2019, consulté sur <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2991236/een-bijzonder-schokkend-geval-al-in-2015-waarschuwingen-voor-organisatie-ayahuasca-huis-in-eersel> (dd. 06/10/2021).

Voorts wordt ayahuasca eveneens gebruikt in het kader van religieuze of spirituele praktijken met het oog op een lichamelijke en emotionele zuivering²¹. Dat is het geval in de **Santo Daime-kerk**²² en de **União do Vegetal**²³. Ayahuasca wordt er beschouwd als een drank van goddelijke essentie die wordt gebruikt als sacrament om het bewustzijn op te wekken en de verbinding met de rest van het universum te voelen²⁴.

2. Wettelijk statuut in België en elders

2.1. Belgische drugswetgeving

In tegenstelling tot de *banisteriopsis caapi* is de *psychotria viridis* opgenomen op de Belgische lijst met planten die niet als of in voedingsmiddelen mogen worden gebruikt²⁵. Die misdrijven worden gestraft met een gevangenisstraf en/of geldboete, waarvan de zwaarte afhangt van het type misdrijf²⁶. *Psychotria viridis* bevat **dimethyltryptamine (DMT)**, een psychotrope stof die verboden is onder de Belgische drugswetgeving²⁷. De drugswet²⁸ stelt dat onder meer het invoeren, uitvoeren, vervoeren, bezitten en verkopen van verboden producten, waaronder DMT, als een drugsmisdrijf worden beschouwd. Een dergelijk misdrijf wordt bestraft met een gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar en/of geldboete van duizend tot honderdduizend euro²⁹.

2.2. Statuut van ayahuasca in het internationaal recht

Ayahuasca wordt als dusdanig niet onderworpen aan de controle overeenkomstig de *Single Convention on Narcotic Drugs* van 1961 of de *Convention on Psychotropic Substances* van 1971³⁰ van de Verenigde Naties.

Dimethyltryptamine (DMT) is echter wel opgenomen in tabel nr. 1 in de bijlage bij het VN-verdrag uit 1971, waarin de stoffen worden opgesomd waarvan het gebruik – behoudens uitzonderingen – verboden is (artikel 7)³¹.

²¹ FEENEY, Kevin en LABATE, Beatriz Caiuby, *The expansion of Brazilian ayahuasca religions: law, culture and locality*, in: LABATE, Beatriz Caiuby en CAVNAR, Clancy (Reds.), *Prohibition, religious freedom, and human rights: regulating traditional drug use*, New York City, 2014: Springer, blz. 111-130, ISBN: 978-3-642-40957-8, blz. 115, geraadpleegd via https://www.researchgate.net/publication/280051600_The_Expansion_of_Brazilian_Ayahuasca_Religions_Law_Culture_and_Locality op 28 januari 2021.

²² <https://www.santodaime.be/>, geraadpleegd op 28 januari 2021.

²³ <https://udv.org.br/en/about-us/>, geraadpleegd op 28 januari 2021.

²⁴ ROUTHIER, Zacharie, *L'ayahuasca, quand la science et la religion sont d'accord*, 28 oktober 2019, geraadpleegd via <https://urbania.ca/article/layahuasca-quand-la-science-et-la-religion-sont-daccord>, op 28 november 2021; <https://ayahuascacentre.com/ayahuasca/#:~:text=De%20naam%20Ayahuasca%20wordt%20'drank,lichamelijke%20inzichten%20en%20persoonlijke%20groei>, geraadpleegd op 26 januari 2021; <https://www.santodaime.be/santodaime/>, geraadpleegd op 28 januari 2021.

²⁵ Lijst 1 'Gevaarlijke planten die niet als of in voedingsmiddelen mogen gebruikt worden' van het koninklijk besluit van 31 augustus 2021 betreffende de fabricage van en de handel in voedingsmiddelen die uit planten of uit plantenbereidingen samengesteld zijn of deze bevatten (BS van 4 oktober 2021). Dat besluit vervangt het koninklijk besluit van 29 augustus 1997 betreffende de fabricage van en de handel in voedingsmiddelen die uit planten of uit plantenbereidingen samengesteld zijn of deze bevatten (dat werd gewijzigd door het koninklijk besluit van 24 januari 2017).

²⁶ Wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de gebruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere produkten, BS van 8 april 1977.

²⁷ Koninklijk besluit van 6 september 2017 houdende regeling van verdovende middelen en psychotrope stoffen, BS van 26 september 2017.

²⁸ Wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen (drugswet), BS van 6 maart 1921.

²⁹ Artikel 2bis van de drugswet.

³⁰ <https://www.iceers.org/ayahuasca-international-legal-status/>, geraadpleegd op 31 november 2021.

³¹ In deze tabel worden de stoffen opgesomd met een ernstig risico voor de openbare gezondheid en met een zwakke genezende waarde – het verdrag is in het Frans beschikbaar op https://www.incb.org/documents/Psychotropics/conventions/convention_1971_fr.pdf.

De consequenties die we daaruit kunnen trekken, zijn meerduidelig, maar het International Narcotics Control Board (INCB, het Internationaal comité van toezicht op verdovende middelen) is het volgende van oordeel: *“Heden ten dage worden geen van die planten, zelfs niet diegene die psychoactieve bestanddelen bevatten, onder de controle uit hoofde van het verdrag van 1971 geplaatst, zelfs al kunnen de actieve bestanddelen ervan worden onderworpen aan internationale controle. Zo zijn de psychotrope stoffen cathine en DMT opgenomen in tabel 1 van het verdrag uit 1971, maar noch de planten, noch de plantenbereidingen die die stoffen bevatten, te weten respectievelijk qat en ayahuasca, worden aan enige beperking of controlemaatregel onderworpen”* (vertaling)³².

Het INCB verduidelijkt nog dat er slechts drie planten aan een strikte controle overeenkomstig het VN-verdrag uit 1961 worden onderworpen: cannabis, cocabladeren en de papaver somniferum – op basis waarvan men heroïne maakt – alsook de bereidingen die ervan zijn afgeleid³³.

2.3. Wettigheid en statuut van ayahuasca in Europa

In de meeste Europese landen, waaronder Frankrijk, Duitsland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk, wordt ayahuasca als een drug beschouwd.

In Italië, Spanje en Portugal bevindt het statuut van ayahuasca zich in een grijze zone en lijkt het persoonlijk gebruik ervan te zijn toegestaan³⁴. In Nederland heeft de minister van Justitie, op wie een beroep werd gedaan naar aanleiding van de vergiftiging van 'Tinne' in Heesselt (zie hierboven), bevestigd dat het bezit, de distributie, de verkoop en de productie van ayahuasca in het land verboden was volgens de Opiumwet, maar dat het gebruik was toegelaten³⁵.

In Spanje, dat het centrum van ayahuascagebruik in Europa is geworden, lijkt de verkoop van ayahuasca aan het publiek verboden te zijn, maar het persoonlijk gebruik ervan is toegestaan³⁶, net als voor andere psychoactieve stoffen. Het gebruik en de commercialisering ervan is toegestaan in het kader van de vervaardiging van farmaceutische producten en in het kader van onderzoek³⁷. In Barcelona (Spanje) is trouwens **het International Center for Ethnobotanical Education, Research, and Service (ICEERS)** gevestigd, de belangrijkste onderzoeksorganisatie inzake ayahuasca, die de heilzame therapeutische werking ervan vooropstelt³⁸.

³² Report of the International Narcotics Control Board for 2012, § 329, geraadpleegd via https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2012/AR_2012_E.pdf op 31 november 2021.

³³ <https://www.incb.org/incb/fr/narcotic-drugs/index.html>, geraadpleegd op 31 november 2021; <https://www.iceers.org/ayahuasca-international-legal-status/>, geraadpleegd op 31 november 2021.

³⁴ In twee Italiaanse vonnissen uit 2005 en 2007 wordt verklaard dat ayahuasca geen verdovend middel is en in Italië is er geen wetgeving op grond waarvan ayahuasca specifiek wordt verboden – <http://italocillo.it/ayahuasca-legale-italia/>, geraadpleegd op 4 oktober 2021.

In Portugal is het gebruik van – eender welke – drugs gedecriminaliseerd, maar blijven het vervoer en de verkoop ervan wel misdrijven – <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/823257.stm>, geraadpleegd op 4 oktober 2021.

³⁵ Antwoorden Kamervragen over het bericht overste slachtoffers ontgiftig (12/05/2022), geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/05/12/antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-tinne-35-niet-het-eerste-slachtoffer-ontgiftig>, le 25/05/2022.

³⁶ En mai 2022, la justice espagnole a ainsi acquitté un chaman arrêté lors d'une retraite, considérant que « l'ayahuasca, en tant que préparation végétale, n'est pas soumise à un contrôle international ou national ni à une interdiction en Espagne en tant que substance psychotrope, drogue ou stupéfiant ». De même, un particulier en possession de 5L d'ayahuasca chez lui a également été quitté. Source: Bulletin 137 du GEMPPPI, citant le Boletín electrónico de información sobre el fenómeno de las sectas y la nueva religiosidad. N° 996 3 30.11.2022 - Red Iberoamericana de Estudio de las Sectas (RIES)

³⁷ MUSSEAU, François, *L'ayahuasca, liane de folie*, in: Libération, 26 augustus 2019, geraadpleegd via https://www.liberation.fr/planete/2019/08/26/l-ayahuasca-liane-de-folie_1747202/ op 5 november 2021; <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/823257.stm>, geraadpleegd op 4 oktober 2021.

³⁸ MUSSEAU, François, *L'ayahuasca, liane de folie*, in: Libération, 26 augustus 2019, geraadpleegd via https://www.liberation.fr/planete/2019/08/26/l-ayahuasca-liane-de-folie_1747202/ op 5 november 2021.

De Spaanse nationale politie stelt een 'juridische vaagheid'³⁹ vast met betrekking tot de wettigheid van ayahuasca. Bepaalde nationale instellingen zoals *la Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas* besluiten dat de handel in en het recreatieve gebruik van ayahuasca onwettig zijn⁴⁰, aangezien dimethyltryptamine (DMT) is opgenomen in tabel nr. 1 van het VN-verdrag uit 1971. De provinciale hoven van beroep (*Audiencias Provinciales*) hebben personen die vervolgd waren wegens een wanbedrijf tegen de volksgezondheid echter vrijwel altijd vrijgesproken⁴¹.

In Brazilië, Canada en de Verenigde Staten wordt het gebruik ervan in een religieus kader gedoogd⁴², met name voor de riten van de Santo Daime en de Unión del Vegetal⁴³. Ayahuasca is volledig wettig in Peru, waar het product overigens sinds 2008 als cultureel erfgoed wordt beschouwd⁴⁴, waardoor het land veel sjamanistische retraites ontvangt en onderdak biedt aan therapeutische centra die 'behandelingen' aanbieden die gepaard gaan met de inname van ayahuasca, waarvan het **Centro Takiwasi**⁴⁵ het bekendste is.

3. Verband met de vrijheid van godsdienst

3.1. Principes

Het recht op vrijheid van eredienst is opgenomen in de **Belgische Grondwet**⁴⁶. Ook artikel 9 van het **Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens** (EVRM) beschrijft het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst⁴⁷. Dat omvat het recht om in de praktijk zijn godsdienst te belijden of zijn overtuiging tot uitdrukking te brengen en om van godsdienst of overtuiging te veranderen⁴⁸. Beperkingen van deze vrijheid zijn slechts mogelijk indien aan drie voorwaarden is voldaan: de beperking moet bij wet voorzien zijn, een legitiem doel⁴⁹ nastreven en proportioneel zijn⁵⁰. Het **Europees Hof voor de Rechten van de Mens** (EHRM) erkent dat staten het recht hebben om te controleren of een organisatie voor religieuze doeleinden activiteiten ontplooit die schadelijk zijn voor de bevolking⁵¹.

³⁹ Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel 'Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país'.

⁴⁰ Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel 'Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país', blz. 42.

⁴¹ Uit het onderzoek van de Spaanse politie blijkt aldus dat 14 van de 16 vervolgingen zijn uitgelopen op een vrijspraak – Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel 'Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país', blz. 11 en 45.

⁴² MUSSEAU, François, *L'ayahuasca, liane de folie*, in: Libération, 26 augustus 2019, geraadpleegd via https://www.liberation.fr/planete/2019/08/26/l-ayahuasca-liane-de-folie_1747202/ op 5 november 2021; depenalisering van ayahuasca in een religieus kader sinds 2006 in Brazilië en de Verenigde Staten en sinds 2017 in Canada.

⁴³ APUD, Ismael, SCURO, Juan, TORTEROLA, Sebastián, *Sectas, ¿son o se hacen?*, reportage van 6 oktober 2018, geraadpleegd via <https://ladiaria.com.uy/lento/articulo/2018/10/sectas-son-o-se-hacen/> op 5 oktober 2021.

⁴⁴ Resolución Directoral Nacional nr. 836, geraadpleegd via http://administrativos.cultura.gob.pe/intranet/dpcn/anexos/47_1.pdf?8991634 op 4 oktober 2021.

⁴⁵ Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel 'Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país'.

⁴⁶ Artikelen 19 tot 21 van de gecoördineerde Grondwet, BS van 17 februari 1994.

⁴⁷ Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, BS van 19 augustus 1955, https://www.echr.coe.int/documents/convention_nld.pdf.

⁴⁸ United Nations Human Rights Regional Office for Europe, Making a difference: an Introduction to Human Rights, 2018, blz. 88, geraadpleegd via https://europe.ohchr.org/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/Documents/Publications/MakeADifference_EN.pdf&action=default op 28 januari 2021.

⁴⁹ Het gaat daarbij steeds om één van volgende doelen: het belang van de openbare veiligheid, de bescherming van de openbare orde, gezondheid of goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

⁵⁰ Artikel 9, lid 2, van het EVRM.

⁵¹ FEENEY, Kevin en LABATE, Beatriz Caiuby, *Religious freedom and the expansion of ayahuasca ceremonies in Europe*, in: ADAMS, Cameron, LUKE, David, WALDSTEIN, Anna, SESSA, Ben en KING, David (Reds.), *Breaking convention: essays on psychedelic consciousness*, Londen, 2013: Strange Attractor Press, blz. 117-128, ISBN: 978-19-072-2222-1, blz. 122, geraadpleegd via

3.2. Rechtspraak

Zowel voor de rechtbank in België, Nederland en Frankrijk, als voor het EHRM is door leden van de Santo Daime-kerk, die ontstond in Brazilië, aangevoerd dat het gebruik van ayahuasca beschermd wordt door het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (zie infra).

België – Op 31 maart 2015 werd voor het **hof van beroep te Gent** aangevoerd dat de verbodsbepaling met betrekking tot ayahuasca in de Belgische drugswet een onredelijke beperking van de vrijheid van godsdienst vormt, aangezien het gebruik van ayahuasca behoort tot het essentiële heilige sacrament van de Santo Daime-kerk⁵². Het hof van beroep erkende dat die praktijk een religieus karakter heeft, maar was van oordeel dat die beperking van de vrijheid van eredienst een legitiem doel nastreefde – namelijk de bescherming van de volksgezondheid – en evenredig was met dat doel. Het Hof voerde met name de mogelijke gevaren van ayahuasca en het risico op verspreiding ervan aan. Het heeft voorts geoordeeld dat ayahuasca geen noodzakelijk product is voor de religieuze praktijk, maar slechts een hulpmiddel, en dat het product, zelfs indien het wordt gebruikt in een gestructureerde rituele context, een noemenswaardig risico voor de volksgezondheid met zich meebrengt. Het **Hof van Cassatie** heeft vervolgens op 6 september 2016 die uitspraak bevestigd, aangezien het van mening was dat de Belgische drugswetgeving noodzakelijk is voor de bescherming van de volksgezondheid en evenredig is met het beoogde doel⁵³.

In 2016 werd een ‘retraite’ onderbroken door de politie en werden twee personen vervolgd wegens overtreding van de wet inzake verdovende middelen. Op 25 oktober 2019 werden ze berecht door de correctionele rechtbank te Marche-en-Famenne. De rechtbank heeft de argumenten van de beklaagden verworpen en de onwettigheid van ayahuasca bevestigd, waarbij hij evenwel opschorting van de uitspraak heeft verleend⁵⁴.

EHRM – Ook het EHRM oordeelde in zijn rechtspraak van 6 mei 2014 dat het verbod op ayahuasca geen schending van de vrijheid van godsdienst inhoudt, aangezien het verbod noodzakelijk is voor de bescherming van de gezondheid, daarbij wijzend op de mogelijke effecten van het gebruik ervan⁵⁵. Ook verwees het EHRM naar het bestaan van internationale wetgeving, meer bepaald de *Convention on Psychotropic Substances* van 1971, die het bezit van DMT verbiedt, behalve voor wetenschappelijke en bepaalde medische doeleinden⁵⁶.

Nederland – De **rechtbank Noord-Holland** was in een vonnis van 8 september 2016 van mening dat het gebruik van ayahuasca door de Santo Daime-kerk, ondanks het verbod op de invoer ervan in de

https://www.researchgate.net/publication/280051600_The_Expansion_of_Brazilian_Ayahuasca_Religions_Law_Culture_and_Locality op 28 januari 2021.

⁵² Hof van beroep, correctionele kamer, Gent, 31 maart 2015; correctionele rechtbank te Brugge, 31 maart 2014, nr. 849, geraadpleegd via https://www.bialabate.net/wp-content/uploads/2017/07/Sentence_Court_First_Instance_Belgium_2014.pdf op 8 februari 2021.

⁵³ Hof van Cassatie, P.15.0614.N/ 1, 6 september 2016, geraadpleegd via <https://juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:2016:ARR.20160906.1/NL?HiLi=eNpLtDK2qs60MrAutrKOUqsTMwoTSxOTISyZrQyhlg5Rjp6hDoGOZuCxlygYgh1tQCTFhPb> op 25 januari 2021.

⁵⁴ ETIENNE, S., *Une retraite chamanique dans le viseur à Érezée*, in: L’Avenir, 28 september 2019, geraadpleegd via https://www.lavenir.net/cnt/dmf20190927_01386060/une-retraite-chamanique-dans-le-viseur-a-erezee op 29 september 2021; ETIENNE, S., *L’ayahuasca, bien que chamanique, illicite*, in: L’Avenir, 26 oktober 2019, geraadpleegd via https://www.lavenir.net/cnt/dmf20191025_01398998/l-ayahuasca-bien-que-chamanique-illicite op 29 september 2021.

⁵⁵ EHRM, 6 mei 2014, nr. 28167/07, Fränklin-Beentjes en CEFLU-Luz da Floresta/Nederland, lid 7 en lid 48, geraadpleegd via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-144549%22%5D%7D> op 28 januari 2021; OVERBEEKE, Adriaan, *Hoofdstuk 2. Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en kerk-en-staatverhoudingen in een religieus pluriforme samenleving – grondwettelijk en verdragsrechtelijk kader*, in: RUTTEN, Susan, RAMAKERS, Elles en LENAERTS, Mariken (Reds.), *Recht in een multiculturele samenleving*, Antwerpen, 2018: Intersentia, ISBN: 978-94-000-0990-5, blz. 58.

⁵⁶ EHRM, 6 mei 2014, nr. 28167/07, Fränklin-Beentjes en CEFLU-Luz da Floresta/Nederland, lid 49, geraadpleegd via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-144549%22%5D%7D> op 28 januari 2021; Verenigde Naties, *Convention on Psychotropic Substances, 1971*, https://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf.

Opiumwet⁵⁷, op gecontroleerde wijze verloopt en daardoor een zeer gering en aanvaardbaar gevaar voor de gezondheid oplevert. Om die reden kende de rechtbank een groter gewicht toe aan de vrijheid van godsdienst van de Santo Daime-kerk⁵⁸. Het **Gerechtshof Amsterdam**, dat zich op 28 februari 2018 over de zaak moest buigen, concludeerde dat de controle op het gebruik van ayahuasca binnen de groepering onvoldoende was en een gevaar voor de gezondheid inhield. Hierdoor is het verbod op de invoer van ayahuasca in de Opiumwet niet strijdig met het recht op vrijheid van godsdienst⁵⁹. De **Hoge Raad der Nederlanden**, de hoogste rechtsprekende instantie in Nederland, heeft die uitspraak op 1 oktober 2019 bevestigd⁶⁰. Hoewel dit besluit van de Hoge Raad door sommige media werd voorgesteld als een totaal verbod op ayahuasca in Nederland, is het belangrijk om te benadrukken dat het enkel ging om de vraag naar de legaliteit/illegaliteit van de import van ayahuasca en niet de privéconsumptie.

Bovendien herinnerde de minister van Justitie, zoals hierboven vermeld, er onlangs - in antwoord op een parlementaire vraag - aan dat als de invoer, distributie en verkoop van dit product illegaal is, het verbruik dat niet is.⁶¹

Frankrijk – In een arrest van 13 januari 2005 besloot het hof van beroep te Parijs dat het gebruik van ayahuasca door de Santo Daime-kerk niet verboden is in Frankrijk. Het hof was van mening dat ayahuascathee, ondanks de aanwezigheid van de illegale stof DMT, geen verboden stof is op grond van de Franse wetgeving. Het ‘decoctieproces’ aan de hand waarvan de thee gebrouwen wordt, is namelijk geen proces waarbij DMT geïsoleerd wordt of op een zuivere wijze verkregen wordt⁶². In tegenstelling tot de zaak die werd onderzocht door de rechtbank Noord-Holland, werd deze zaak dus niet gewonnen op basis van het argument van vrijheid van godsdienst. Als reactie op deze uitspraak werden bij het besluit van 20 april 2005 verschillende ingrediënten van ayahuasca, waaronder *banisteriopsis caapi* en *psychotria viridis*, ingedeeld bij de verdovende middelen, waardoor ayahuasca sindsdien verboden is in Frankrijk⁶³. De Santo Daime-kerk diende een verzoek tot nietigverklaring van dat besluit op grond van de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (opgenomen in het EVRM en in de Franse grondwet) in bij de Raad van State, maar dat verzoek werd afgewezen⁶⁴.

⁵⁷ Wet van 12 mei 1928 (NL), tot vaststelling van bepalingen betreffende het opium en andere verdoovende middelen, geraadpleegd via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001941/2020-11-17> op 26 januari 2021.

⁵⁸ Rechtbank Noord-Holland (NL), 8 september 2016, nr. 15/720112-14, ECLI:NL:RBNHO:2016:7557, geraadpleegd via <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBNHO:2016:7557> op 28 januari 2021.

⁵⁹ Gerechtshof Amsterdam (NL), 28 februari 2018, nr. 23-003371-16, ECLI:NL:GHAMS:2018:688, geraadpleegd via <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2018:688> op 26 januari 2021.

⁶⁰ Hoge Raad der Nederlanden (NL), 1 oktober 2019, nr. 18/01356, ECLI:NL:HR:2019:1456, geraadpleegd via <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:1456> op 26 januari 2021; VAN DE LUSTGRAAF, Rick, *Verbod ayahuasca definitief na oordeel Hoge Raad*, in: Trouw.nl, 1 oktober 2019, geraadpleegd via <https://www.trouw.nl/nieuws/verbod-ayahuasca-definitief-na-oordeel-hoge-raad~bd3ee5e4/> op 4 februari 2021.

⁶¹ Antwoorden Kamervragen over het bericht overste slachtoffers ontgifting (Minister Yeşilgöz-Zegeriu), 12/05/2022, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/05/12/antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-tinne-35-niet-het-eerste-slachtoffer-ontgifting>

⁶² Hof van beroep te Parijs (FR), 13 januari 2005, nr. 04/01888, geraadpleegd via https://ayahuascarecipe.org/wp-content/uploads/2012/09/courdapeldeparis05_france.pdf op 4 februari 2021; BOURGOGNE, Ghislaine, *Les cent jours de l'ayahuasca*, in: www.takiwasi.com, geraadpleegd via https://www.takiwasi.com/docs/arti_fra/les_cent_jours_de_l_ayahuasca.pdf op 4 februari 2021; CAIUBY LABATE, Beatriz en JUNGABERLE, Henrik (Reds.), *The Internationalization of Ayahuasca*, Munster, 2011: LIT Verlag, ISBN: 978-3-643-90148-4, blz. 331.

⁶³ Arrête du 20 avril 2005 (FR) modifiant l'arrêté du 22 février 1990 fixant la liste des substances classées comme stupéfiants, *J.O.* van 3 mei 2005, geraadpleegd via https://ansm.sante.fr/var/ansm_site/storage/original/application/d5a77297a3aa0f80fc0474812e0b6b97.pdf op 4 februari 2021.

⁶⁴ Raad van State (FR), 21 december 2007, nr. 282100, geraadpleegd via <https://www.legifrance.gouv.fr/ceta/id/CETATEXT000018007864> op 4 februari 2021.

Canada – DMT, een bestanddeel van ayahuasca, is in Canada verboden door de *Controlled Drugs and Substances Act* (schedule III) van 1996⁶⁵. In juni 2017 kreeg de **Santo Daime-kerk Céu do Montréal** echter van **Health Canada**⁶⁶, een overheidsinstelling die bevoegd is voor het gezondheidsbeleid in Canada, de toestemming om ayahuasca in te voeren en te gebruiken als sacrament in haar rituelen. De vrijheid van godsdienst is een recht dat beschermd wordt door de Canadese grondwet⁶⁷, waarmee deze uitzondering voor het gebruik van ayahuasca in een religieuze context dus in lijn ligt⁶⁸. In september 2020 werd die toestemming gegeven aan een zesde religieuze groepering in Canada, **The Centre for Universal Illumination Luz Divina**⁶⁹.

4. Bibliografie

Wetgeving

- Verenigde Naties, Single Convention on Narcotic Drugs, 1961.
- Verenigde Naties, Convention on Psychotropic Substances, 1971 en de bijgaande tabel, https://www.incb.org/documents/Psychotropics/conventions/convention_1971_en.pdf.
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, BS van 19 augustus 1955, https://www.echr.coe.int/documents/convention_nld.pdf.
- Gecoördineerde Grondwet, BS van 17 februari 1994.
- Constitution Act (CA), 1982, geraadpleegd via <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/page-15.html> op 8 februari 2021.
- Wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, BS van 6 maart 1921.
- Wet van 12 mei 1928 (NL), tot vaststelling van bepalingen betreffende het opium en andere verdoovende middelen, geraadpleegd via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001941/2020-11-17> op 26 januari 2021.
- Wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de gebruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere produkten, BS van 8 april 1977.
- Controlled Drugs and Substances Act (CA), 1996, geraadpleegd via <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-38.8/> op 8 februari 2021.
- Koninklijk besluit van 29 augustus 1997 betreffende de fabricage van en de handel in voedingsmiddelen die uit planten of uit plantenbereidingen samengesteld zijn of deze bevatten, BS van 21 november 1997 (opgeheven).

⁶⁵ Controlled Drugs and Substances Act (CA), 1996, geraadpleegd via <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-38.8/> op 8 februari 2021.

⁶⁶ <https://www.canada.ca/en/health-canada.html>, geraadpleegd op 8 februari 2021.

⁶⁷ Artikel 2, (a), Constitution Act, 1982, geraadpleegd via <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/page-15.html> op 8 februari 2021.

⁶⁸ BARKER, Erica, *The search for spirituality: ayahuasca travel*, in: Issues in religion, 18 december 2018, geraadpleegd via <https://onlineacademiccommunity.uvic.ca/sociologyofreligion/2018/12/18/the-search-for-spirituality-ayahuasca-travel/> op 8 februari 2021.

⁶⁹ BROWNE, Rachel, *Health Canada allows more religious groups to import ayahuasca*, in: globalnews.ca, 8 mei 2019, geraadpleegd via <https://globalnews.ca/news/5249299/health-canada-ayahuasca/> op 8 februari 2021; BROWNE, Rachel, *Legal Ayahuasca Churches Are Spreading Across Canada*, in: vice.com, 17 september 2020, geraadpleegd via <https://www.vice.com/en/article/4ay9y9/legal-ayahuasca-churches-are-spreading-across-canada> op 8 februari 2021; PsychedelicNewsWire, *Canada Sees Spike in Licensed Ayahuasca Churches*, 28 september 2020, geraadpleegd via <https://www.psychedelicnewswire.com/canada-sees-spike-in-licensed-ayahuasca-churches/> op 8 februari 2021.

- Koninklijk besluit van 22 januari 1998 tot reglementering van sommige psychotrope stoffen (opgeheven).
- Koninklijk besluit van 6 september 2017 houdende regeling van verdovende middelen en psychotrope stoffen, *BS* van 26 september 2017.
- Koninklijk besluit van 31 augustus 2021 betreffende de fabricage van en de handel in voedingsmiddelen die uit planten of uit plantenbereidingen samengesteld zijn of deze bevatten, *BS* van 4 oktober 2021.
- Arrête du 20 avril 2005 (FR) modifiant l'arrêté du 22 février 1990 fixant la liste des substances classées comme stupéfiants, *J.O.* van 3 mei 2005, geraadpleegd via https://ansm.sante.fr/var/ansm_site/storage/original/application/d5a77297a3aa0f80fc0474812e0b6b97.pdf op 4 februari 2021.
- Orden SCO/190/2004, de 28 de enero, por la que se establece la lista de plantas cuya venta al público queda prohibida o restringida por razón de su toxicidad, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2004-2225>.
- Resolución Directoral Nacional nr. 836, geraadpleegd via http://administrativos.cultura.gob.pe/intranet/dpcn/anexos/47_1.pdf?8991634 op 4 oktober 2021.

Rechtspraak

- EHRM, 6 mei 2014, nr. 28167/07, Fränklin-Beentjes en CEFLU-Luz da Floresta/Nederland, lid 7 en lid 48, geraadpleegd via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-144549%22%5D%7D> op 28 januari 2021.
- Hof van Cassatie, P.15.0614.N/ 1, 6 september 2016, geraadpleegd via <https://juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:2016:ARR.20160906.1/NL?HiLi=eNpLtDK2qs60MrAutrK0UkqsTMwoTSxOTISyZrQyhlG5Rjp6hDoGOZuCxlygYgh1tQCTFhPb> op 25 januari 2021.
- Hof van beroep, correctionele kamer, Gent, 31 maart 2015.
- Hof van beroep te Parijs (FR), 13 januari 2005, nr. 04/01888, geraadpleegd via https://ayahuascarecipe.org/wp-content/uploads/2012/09/courdapeldeparis05_france.pdf op 4 februari 2021.
- Hoge Raad der Nederlanden (NL), 1 oktober 2019, nr. 18/01356, ECLI:NL:HR:2019:1456, geraadpleegd via <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:1456> op 26 januari 2021.
- Gerechtshof Amsterdam (NL), 28 februari 2018, nr. 23-003371-16, ECLI:NL:GHAMS:2018:688, geraadpleegd via <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2018:688> op 26 januari 2021.
- Rechtbank Noord-Holland (NL), 8 september 2016, nr. 15/720112-14, ECLI:NL:RBNHO:2016:7557, geraadpleegd via <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBNHO:2016:7557> op 28 januari 2021.
- Correctionele rechtbank te Brugge, 31 maart 2014, nr. 849, geraadpleegd via https://www.bialabate.net/wp-content/uploads/2017/07/Sentence_Court_First_Instance_Belgium_2014.pdf op 8 februari 2021.

Andere

- APUD, Ismael, SCURO, Juan, TORTEROLA, Sebastián, *Sectas, ¿son o se hacen?*, reportage van 6 oktober 2018, geraadpleegd via <https://ladiaria.com.uy/lento/articulo/2018/10/sectas-son-o-se-hacen/> op 5 oktober 2021.
- BARKER, Erica, *The search for spirituality: ayahuasca travel*, in: *Issues in religion*, 18 december 2018, geraadpleegd via <https://onlineacademiccommunity.uvic.ca/sociologyofreligion/2018/12/18/the-search-for-spirituality-ayahuasca-travel/> op 8 februari 2021.
- BERNARD, Jean-Charles, *Ayahuasca : l'importance du cadre et de l'intention lors de prise de psychédéliques*, in: *Psychotropes* 2016/2 (Vol. 22), blz. 81-100, geraadpleegd via cainr.info/revue-psychotropes-2016-2-page-81.htm op 2 december 2021.
- BOURGOGNE, Ghislaine, *Les cent jours de l'Ayahuasca*, in: www.takiwasi.com, geraadpleegd via https://www.takiwasi.com/docs/arti_fra/les_cent_jours_de_l_ayahuasca.pdf op 4 februari 2021.
- BROWNE, Rachel, *Health Canada allows more religious groups to import ayahuasca*, in: globalnews.ca, 8 mei 2019, geraadpleegd via <https://globalnews.ca/news/5249299/health-canada-ayahuasca/> op 8 februari 2021.
- BROWNE, Rachel, *Legal Ayahuasca Churches Are Spreading Across Canada*, in: vice.com, 17 september 2020, geraadpleegd via <https://www.vice.com/en/article/4ay9y9/legal-ayahuasca-churches-are-spreading-across-canada> op 8 februari 2021.
- CAIUBY LABATE, Beatriz en JUNGABERLE, Henrik (Reds.), *The internationalization of Ayahuasca*, Munster, 2011: LIT Verlag, ISBN: 978-3-643-90148-4, 448 blz.
- CASTRO, Catherine, *Ayahuasca, le psychotrip qui monte*, Marie Claire, geraadpleegd via <https://www.marieclaire.fr/,ayahuasca-le-psychotrip-qui-monte,721633.asp> op 30 november 2021.
- FEENEY, Kevin en LABATE, Beatriz Caiuby, *The expansion of Brazilian ayahuasca religions: law, culture and locality*, in: LABATE, Beatriz Caiuby en CAVNAR, Clancy (Reds.), *Prohibition, religious freedom, and human rights: regulating traditional drug use*, New York City, 2014: Springer, blz. 111-130, ISBN: 978-3-642-40957-8, geraadpleegd via https://www.researchgate.net/publication/280051600_The_Expansion_of_Brazilian_Ayahuasca_Religious_Law_Culture_and_Localty op 28 januari 2021.
- HAMILL, Jonathan, HALLAK, Jaime, DURSUN, Serdar M. en BAKER, Glen, *Ayahuasca: psychological and physiologic effects, pharmacology and potential uses in addiction and mental illness*, in: *Current Neuropharmacology*, februari 2019, ISSN: 1875-6190, blz. 108-128, geraadpleegd via
- HEESTERBEEK, Wim, *Huis in Eersel blijkt internationaal trefpunt voor omstreden healingsessies*, gepubliceerd op 25 april 2019, geraadpleegd via <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2988338/huis-in-eersel-blijkt-internationaal-trefpunt-voor-omstreden-healingsessies> op 30 november 2021.
- HEESTERBEEK, Wim, *Een bijzonder schokkend geval: Al in 2015 waarschuwingen voor organisatie Ayahuasca-huis in Eersel*, gepubliceerd op 1 mei 2019, geraadpleegd via <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/2991236/een-bijzonder-schokkend-geval-al-in-2015-waarschuwingen-voor-organisatie-ayahuasca-huis-in-eersel> op 6 oktober 2021.
- JIMENEZ-GARRIDO, Daniel F. e.a., *Effects of ayahuasca on mental health and quality of life in naive users: A longitudinal and cross-sectional study combination*, in: *Scientific Reports*, 2020, ISSN: 2045-2322, geraadpleegd via <https://www.nature.com/articles/s41598-020-61169-x#citeas> op 26 januari 2021.

- LAWN, Will, HALLAK, Jaime, e.a., *Well-being, problematic alcohol consumption and acute subjective drug effects in past-year ayahuasca users: a large, international, self-selecting online survey*, in: Scientific Reports, vol. 7, nr. 15201, 9 november 2017, geraadpleegd via <https://www.nature.com/articles/s41598-017-14700-6> op 2 december 2021.
- LEONARD, Jayne, *What to know about ayahuasca*, in: www.medicalnewstoday.com, 31 januari 2020, geraadpleegd via <https://www.medicalnewstoday.com/articles/ayahuasca> op 26 januari 2021.
- McKENNA, J.D. (2004), *Clinical investigations of the therapeutic potential of ayahuasca : rationale and regulatory challenges*, in: Pharmacol. Ther. 102, blz. 111-129, geraadpleegd via <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.589.7855&rep=rep1&type=pdf> op 9 december 2021.
- MUSSEAU, François, *L'ayahuasca, liane de folie*, in: Libération, 26 augustus 2019, geraadpleegd via https://www.liberation.fr/planete/2019/08/26/l-ayahuasca-liane-de-folie_1747202/ op 5 oktober 2021.
- NARBY, Jeremy, *Ayahuasca : biocognitivism et dangers*, in: Toxicomanie et devenir de l'humanité, Parijs, Odile Jacob, 2001.
- OVERBEEKE, Adriaan, *Hoofdstuk 2. Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en kerk-en-staatverhoudingen in een religieus pluriforme samenleving – grondwettelijk en verdragsrechtelijk kader*, in: RUTTEN, Susan, RAMAKERS, Elles en LENAERTS, Mariken (Reds.), *Recht in een multiculturele samenleving*, Antwerpen, 2018: Intersentia, ISBN: 978-94-000-0990-5, blz. 58.
- ROUTHIER, Zacharie, *L'ayahuasca, quand la science et la religion sont d'accord*, 28 oktober 2019, geraadpleegd via <https://urbania.ca/article/layahuasca-quand-la-science-et-la-religion-sont-daccord> op 28 november 2021.
- SHARP, Amy en SIDDLE, John, *Woman, 29, took her own life after 'suffering psychosis from hallucinogenic yoga drugs'*, in: Mirror, 23 januari 2021, geraadpleegd via <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/woman-29-took-life-after-23373050> op 30 november 2021.
- SAMOYLENKO, V., RAHMAN, M.M., TEKWANI, B.L., TRIPATHI, L.M., WANG, Y.H. e.a. (2010), *Banisteriopsis caapi, a unique combination of MAO inhibitory and antioxidative constituents for the activities relevant to neurodegenerative disorders and Parkinson's disease*, in: Journal of Ethnopharmacology, 127(2):357-367; SAMOYLENKO, V., RAHMAN, M.M., TEKWANI, B.L., TRIPATHI, L.M., WANG, Y.H. e.a. (2010), *Composition, standardization and chemical profiling of Banisteriopsis caapi, a plant for the treatment of neurodegenerative disorders relevant to Parkinson's disease*, Journal of Ethnopharmacology, 128(3):662-671.
- VAN DE LUSTGRAAF, Rick, *Verbod ayahuasca definitief na oordeel Hoge Raad*, in: Trouw.nl, 1 oktober 2019, geraadpleegd via <https://www.trouw.nl/nieuws/verbod-ayahuasca-definitief-na-oordeel-hoge-raad~bd3ee5e4/> op 4 februari 2021.
- VAN EIJK Koen et VINK Marcel, "Tinne (35) niet eerste slachtoffer 'ontgifting'", De Telegraaf, 12/04/2022, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1888335780/tinne-35-niet-eerste-slachtoffer-ontgifting>, dd. 10/05/2022
- VAN DER BRAAK, André, *Ayahuasca: drug, sacrament of medicijn?*, in: NTKR, Tijdschrift voor Recht en Religie, Zutphen, 2020, Uitgeverij Paris, ISSN: 2468-4767, geraadpleegd via <https://www.uitgeverijparis.nl/nl/reader/208630/1001514866> op 26 januari 2021.
- Advies van de Académie royale de Médecine de Belgique (Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België) 'Gebruik van psychotrope stoffen (in het bijzonder ayahuasca en iboga) in de spirituele markt', uitgegeven op verzoek van het IACSSO van 2 mei 2012.

- IACSSO, Tweejaarlijks verslag, 2009-2010, bijlagen, *Studie van een specifiek geval: het gebruik van psychotrope stoffen in de spirituele markt*, https://www.iacssso.be/tweejaarlijks_verslag2009-2010_bijlagen.pdf.
- United Nations Human Rights Regional Office for Europe, Making a difference: an Introduction to Human Rights, 2018, blz. 88, geraadpleegd via https://europe.ohchr.org/_layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc=/Documents/Publications/MakeADifference_EN.pdf&action=default op 28 januari 2021.
- Report of the International Narcotics Control Board for 2012, § 329, geraadpleegd via https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2012/AR_2012_E.pdf op 30 november 2021.
- PsychedelicNewsWire, *Canada Sees Spike in Licensed Ayahuasca Churches*, 28 september 2020, geraadpleegd via <https://www.psychedellicnewswire.com/canada-sees-spike-in-licensed-ayahuasca-churches/> op 8 februari 2021.
- Revista Técnica de la Policía Nacional (technisch tijdschrift van de Spaanse politie), nr. 161, juli 2020, artikel '*Psicoactivos y enteógenos naturales, al alcance de todos, al límite de la ley. El consumo de la ayahuasca en nuestro país*', blz. 1-49, geraadpleegd op 30 november 2021.
- *Ayahuasca: The Dark Side and Dangers*, in: The Recovery Village, geraadpleegd via <https://www.therecoveryvillage.com/ayahuasca-addiction/> op 9 december 2021.
- <https://ayahuascacentre.com/ayahuasca/#:~:text=De%20naam%20Ayahuasca%20wordt%20drank,lichamelijke%20inzichten%20en%20persoonlijke%20groei>, geraadpleegd op 26 januari 2021.
- <https://udv.org.br/en/about-us/>, geraadpleegd op 28 januari 2021.
- <https://www.canada.ca/en/health-canada.html>, geraadpleegd op 8 februari 2021.
- <https://www.santodaime.be/>, geraadpleegd op 28 januari 2021.
- <https://www.santodaime.be/santodaime/>, geraadpleegd op 28 januari 2021.
- https://www.researchgate.net/publication/40647913_A_Six-Month_Propective_Evaluation_of_Personality_Traits_Psychiatric_Symptoms_and_Quality_of_Life_in_Ayahuasca-Naive_Subjects, geraadpleegd op 8 december 2021.
- <https://www.lapresse.ca/international/amerique-latine/2019-10-07/perou-un-quebecois-se-suicide-dans-un-centre-consacre-a-l-ayahuasca>, geraadpleegd op 28 november 2021.
- <https://afectadosayahuasca.wordpress.com/2019/06/30/hemeroteca/>, geraadpleegd op 28 november 2021.
- <https://www.incb.org/incb/fr/narcotic-drugs/index.html>, geraadpleegd op 30 november 2021.
- <http://italocillo.it/ayahuasca-legale-italia/>, geraadpleegd op 4 oktober 2021.
- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/823257.stm>, geraadpleegd op 4 oktober 2021.
- <https://www.iceers.org/ayahuasca-international-legal-status/>, geraadpleegd op 30 november 2021.
- <https://www.crumpe.com/2022/11/layahuasca-est-il-sur-une-nouvelle-etude-comptabilise-les-evenements-indesirables/>, geraadpleegd op 30 augustus 2023.